Излази сваки дан осим недељних и празничних дана.
Стаје у Србији: на годину 120 гр., на 6 месеци 60 гр., на 3 месеца 30 гр. ч.; и у Аустрији: на годину 17 фор. и 76 аовч. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН

За огласе плаћа се по 2 гр. чарш. од врсте за три пута.
Ненаплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Рукописи се не враћају.

БРОЈ 173. У ПЕТАК 30. СЕПТЕМБРА 1866. ГОД

У Београду, 30. Септембра

Данас је можда званично обнародован у Бечу мир с италијанским краљевством, — мир, по коме Аустрија пуноправно потврђује да оставља класичку земљу италијанску.

Италија има да слави један од најсјајнијих тријумфа: она је велика, слободна и самостална!

То је свршетак спору, који се повлачио за хиљаду и пет стотина година и имао у себи страшних епизода.

Европска историја управо започиње народним животом на апенинском полуострву. Зрака посебно европскога живота засинула је у Риму, а животу том подлегоше много силнији варвари.

Кад слобода пропаде у безнаравствености, Италија је у политичко-народном погледу постала мртво тело, но из трулежи тог тела пониче живот нов: смешом на име Римљана и других народа — Лонгобарда, Гота, Келта и тако даље — разви се народ италијански.

Али папа, који туђинског владаоца окићаше западно-римском круном, проузрокова тиме борбу с Немцима кроз петнаест стотина година: папстго не хћаше никад да има Италију уједињену.

Италијани борише се и борише против туђе власти; ослободити се не могаху, али показаше да хоће да су слободни.

У староме, али малом племену савојском имали су да им се роде спасиоци: Карло Алберто заложио је живот за ту идеју, а сину његову бејаше суђено да великој идеји овој прибави живота величанствена: Италија слободна од Адрије до Алпа — то је оживотворење идеје, коју само Макијавелија и Данте могаху да схвате.

Рим може само да је италијански, а племенити је народ ту као феникс из пепела поникавши. Који год народ тежи за својим препороћајем, а још није срећан да се препородити могаше, сад нека се охрабри: историја је само процес који нас рашчишћава, а не вековечна казнена установа.

Међу великим народима европским од сад ће бити и народ италијански: хоће ли рођити слободу, или ће снагу своју позајмити онима који народности газе?

Одговорити је ласно.

Италији будућност почива само у томе, да се на целом континенту оствари идеја народности. Што је Италији прибавило живота, то ће јој живот и одржати. Сви државници италијански, ако разумеју положај своје земље, имају пут са свим опредељен којим ваља да иду: на том путу наћи ће залоге италијанском опстанку.

Начело је по природи са свим нешто просто: поцепајте га, узимајте га у различиту руку, па је на празно, и није већ начело. Италијани дакле тре а свуд да припознају и заступају право овог начела. Тиме још само себе снаже.

Што темељи прошлој легитимности већма отруле, тим ће јаче стојати Италија: Италија је држава народна и само као таква може да напредује.

Сад дакле имамо нешто што је напротив староме Риму: док Рим бејаше мален, био је слободан; чим поста велик — био је столица деспоту и милионима робља. Италија док се распадала у мале државе, није била слободна: имала је многе апсолутне господаре и милионе бесправних индивидуја; сад где се ујединила и подиже велика — ужива најлепшу уставну слободу. То је пут историје света: не разумевајући слободу пропадамо, а законито служећи се слободом постајемо велики.

Ми честитамо народу италијанском што је дошао до мете својих давнашњих жеља. Нека би Бог дао, да се из италијанске земље, као што је у њој васкрсла изображеност, тако започне и препороћај народне самосталности у Европи. А чини нам се да је та мисија — ако и само посредно — Италијанима досуђена! —

СРБИЈА.

* У *Београду*, 30. Септембра. Где се слобода сачетава са законитошћу, у такој земљи најбоља је потпора њеној самосталности народ на оружју. Кад је сваки грађанин војник, тад се има ваљано средство, којим самосталност та може да се сачува, али ово може да поднесе само у народу, који љуби поредак.

Проницавајући цео положај ствари, светли је владалац наш пре неколико година завео народну војску, која снагу и моћ Србије — поред свега малобројног житељства њеног — има да узвиси колико је могућно већма.

Знамо да је господар у течају овога месеца дао први пут сабрати на окуп повећу масу народне војске, да очима својим види какав је напредак учинила а уједно и да јој прилику даде да се што боље извешти у ратној готовости. О тој смо маневри саопштили неколике телеграме и дописе, и из њих читаоци знају како је маневра протекла, а синоћ нам „Србске Новине“ донеше о њој опширан извештај, у коме се све појединости описују потанко, па према том извештају, који само из недостатка довољног простора не можемо и у нашем листу да саопштимо, нека нам је дозвољено да као допуну наших извештаја још гдешто наведемо.

Целој на окупу сабраној војсци — у свему девет баталиона пехоте, четири ескадрона коњице и сва артилерија стајаће војске, којој се придружише и питомци артилеријске школе —главни је командант био г. пуковник Ђорђевић, који је у Пожаревац дошао још 19. ов. ов. м., а 21. и. м. о подне стиже и одређена на маневру народна војска, која се по заповести Његове Светлости саставила у једну дивизију, а раздељена је била у две бригаде, од ових опет свака у дв полубригаде. Једној од тих бригада бејаше придодата прва пољска батерија олучастих топова а другој друга, четири баталиона с четири ескадрона народне коњице и осталом артилеријом сачињаваху резерву. 22. ов. м. буде одређен и начелник штабу, који имаше да распореди места за маневру. Из јутра 23. ов. мес. стојаше војска сва на окупу, командант је прегледа, а она се за тим врати опет у своје станове. У 12 сахата у подне приспе Његова Светлост, поздрављена пуцњавом из топова и многогласним „живио!“ За сутра дан из јутра заповеди господар да се маневра предузме, без паљбе, а прексутра с паљбом и заповест ту извршише с прекрасном точношћу и разумношћу сви делови војске. Господар је био пуно задовољан, јер маневром се овом показа, да ћеотаџбина честито и племенито бити брањена, ако би кадгод синове своје позвала на оружје и у бој. Летос смо видели ка о војска уме да оствари велику идеју, — па то се не мање надамо и ми од наше војске.

А највиши повелитељ војске није ни оћутао своје задовољство, него је изговорио војсци неколико речи, које су пуне великих мисли, показујући дубљину топлих осећања, која су нам истина у владаоца нашег позната, али их као владалац не може увек да износи на видик. Више се пута, па и сад ето на ново посведочило, да је кнез Михаило најплеменитији патриот, највећи Србин; проучимо беседу његову, коју је изговорио војсци, па ћемо се о томе уверити до највеће дубљине срца. Свака реч пуна је значаја, свака реч тече из душе, која је скроз српска, свака реч показује: да је покојни кнез Милош оличио у сину себе, а, Срби, — то је наша тврда вера, — овај ће син бити нама оно, што је његов отац био оцевима нашим: унапредитељ веће среће у народу српском!...

Знаменита беседа та, која тако речито говори о топлоти српскога срца у Михаила Обреновића III., гласи овако:

„Војници! Од постанка данашње српске к жевине, од времена оног, кад је народ српски жаву извојевао и у њој себи политички живот основао и осигурао, први је данас пут да владатељ српски види пред собом своју оволику, с нужним војеним потребама снабдевену војску.“

„Ви се, уверен сам, радујете и поносите, што сте ви први с којима сам отпочео преглед српске војске у већим масама, избравши за војена упражњења ово, у историји борбе наше отаџбине за своју слободу од великог значаја место, у коме је пре пол' столећа српска војска, у сваком обзиру оскудна, мојим блажене памети оцем предвођена, јединствено својом храброшћу себи венац бесмртија оплела, а нама, својим потомцима, на огњиштима неугасими огањ зажегла, који данас наша срца грије.“

„Господо официри и војници! Задовољан досадашњим успехом вашим, који имадо прилику сад оценити, изјављујем вам моју топлу владалачку захвалност, у тој надежди и уверењу, да ће ваш војнички дух, саревњив са мојим усрдијем, које полажем за добру организацију војске, дати ми повода, при другом нашем скупу рећи вам: Фала вам војници! Ја се у мојој надежди нисам преварио; Србија се с вама дичи и поноси!“

„С Богом! У здрављу се опет овако видили!“

Може се помислити како су речи ове дубоко потресле српска срца, те „ура“ и „живио“ потекоше као громови из грла сабране војске и стекавшег се народа. Тај усклик бејаше кратки одговор, у ком се скриваше мисао: Све за те, господару, и за драгу Србију!...

За тим се војска разиђе, понесавши собом семе, из кога ће — ако Бог да — понићи најблагословенији плодови нашој народној срећи.

За ручком у Љубичеву Његова је Светлост, као што смо већ јавили, наздравила војсци с неколико простих, али баш том простотом својом великих речи. Официрском корпусу, као потпори своје снаге, рече господар:

„Господо! Осећам потребу да овом приликом још коју реч рекнем, без које би ми се чинило непотпуно оно, што јутрос при распуштању овде сабране војске изговори.“

„Оно што мало пре с коња изреко доликовало ми је као владатељу и највишем заповеднику српске војске, у којој нам је надежда наше будућности; а ово што сад хоћу да рекнем, изговарам у шест речи, као први војник, који испија ову чашу у здравље својих другова, са ускликом: Живили господо официри! Живила српска војска!“

Офцири су ту господаром названи „друговима“ његовим, јер узањ имаће кадгод да остваре његове мисли. Војничка интелигенција — то је душа војсци, — господар је поштује као такву. А шат буде кадгод прилике да се покаже да је та душа велика. Владалац то мисли, па зато је и обасипље добротом својом, облагороћујући је речју „другови моји“.

Тако дакле дани су 24., 25. и 26. Септ. били знаменити, дани, у које је за будућност посејано плодородно семе. Спомен на те дане направиће Србе — ако затреба — јунацима...

ПОГЛЕД ПО СВЕТУ.

Мир међу Аустријом и Италијом са свим је готов и с обадве стране потврђен, а уговор о њему по свој прилици, као што и напред говорасмо, данас је обнародован и у Бечу и у Флоренцији. И без тога пак градови и војничке ствари што се у Млецима налазе још су се пре неколико дана почеле предавати Италијанима, а војска ће италијанска ући у Млетке 3. Окт., и народно се гласање предузети 9. и. м. Тим ће онда Италија се вратити себи и постати потпун господар своје потоње среће.

Француски се официозни листови много занимају овом ствари. „Конститисионел“ мисли, да уступивши Млетке Аустрија није ништа изгубила од своје важности и части, и шта више још је добар пазар учинила с Италијом, јер је повратила себи пуну сво-

ју снагу, која јој се до сада тако у лудо цепала. Губитак Млетака није Аустрији на штету, но шта више на пробитак јој је. „Ла Франс“ налази да се Европа опростила узрока, који јој немира задаваше, пошто су се завели мирни одношаји међу Бечом и Флоренцијом. Сад Аустрија и Италија могу да помишљају на плодоносне послове мира, а Француској се политика ослободила с ону страну Алпа. Италија има још само две ствари да учини: лојално да се посвети пословима мира и без изговора да изврши што је дужна по септембарској конвенцији, поштујући Француској интерес, који заштиту француску скопчава с будућношћу свете столице. „Нико — вели „Франс“ — и не мисли у Флоренцији да занемари ову двогубу дужност.“ „Ле Монд“ — орган ултрамонтански — суди са свим друкчије, и каже да се по владиним круговима у Флоренцији надају да ће назови помиривши се начинити да папа буде оруђе италијанској политици па тако да завладају у Риму. Светина напротив помишља само како ће упасти у Рим само кад оду Французи. Али и горе и доле суди свак да ова година неће протећи а славна ће се италијанска застава вијати на тврдњи Санто Анђело.

Поодавно се поговарало да ће у Аустрији изаћи царски манифест пошто мир с Италијом буде утврђен, па у том манифесту да ће бити и мало непријатељских мисли противу Пруске. Како је мир сада готов, то се и опет поговара о том манифесту, и доиста очекује се да до који дан изађе, али — као што један министарски орган бечки примећава — не у непријатељском духу према Пруској. Значајне су у том погледу ове речи у „Дебате“: „Не из особита призрења према Пруској, но само што нас чекају велика домаћа питања да их решимо, Аустрија не ће сад одмах латити се политике изазивне.“

„Дебата“ потврђује да ће сабор угарски бити сазван ових дана, а састаће се почетком Новембра месеца. У исто доба састаће се и сабори по осталим круновинама.

По јавним листовима једнако се претреса Аустрији тежња у њеној садашњој политици према пољском питању. Многи показују да је Аустрија својим поступком у Галицији изашла на добар пут, ал' и исповедају да је тај пут опасан, јер ће јој Пруску и Русију направити смртним непријатељима. Руски се листови изражавају врло огорчено.

Договори међу Пруском и Саксонијом као да су доиста свршени. Најновији гласови потврђују да је мир готов. Краљ је саксонски пристао да се град Кенигштајн преда Прусима, а војничке ствари уређене су по условима, које је Пруска поставила била отпре поводом питања холштајнског.

„Нордд. Алг. Цтг.“ чује да је у патенту оном, којим су новоприсвојене земље узете под власт пруску, изражено да краљ хоће, да се на различите земље колико је могућно има призрења. По овоме ће се радити свуд. „Н. Пр. Цтг.“ чује да ће у Хановеру скорим бити наименован грађански губернатор.

У Баварској ће да се мења министарство, и то — почем је оставку дао државни саветник Пфистермајстер, који бејаше у великој власти — у смислу либералном у колико се тиче домаће политике. Да ли ће то имати каква утицаја и на спољашњу политику, за сад се не може ништа казати, јер се не зна хоће ли Пфортен остати на свом месту или ће се уклонити. Толико је само познато да се краљ решио да састави министарство ново а ту је ствар предао државном саветнику Најмајру.

Опомадне смо разложили депешу, којом је Пруска преко свог посланика у Паризу одговорила на распис Лавалетов. Као што „Ендепанданс“ извештава, мимо оно што смо саопштили још се у депеши тој напомиње и што Лавалет говораше о новом уређивању француске војске. У пруској се депеши, наравно веома смотрено, даје разумети, да опремања војске у Француској налажу Пруској да је на опрезу, нити се она у таквим околностима може да опрости те дужности.

„Патрија“ чује да су се критски устаници договорили, да се с Турцима пусте у погађање, а на то су се нашли побуђени оним, што им француски конзул и командант флоте француске рекоше да се не надају да ће им Француска помоћи. Мислимо да глас овај треба примити с оградом, јер „Патрија“ се до сад не показа да је поуздан извор у источним стварима.

„Алг. Цтг.“ пише да руска влада сву своју пажњу обраћа скоро искључиво источном питању, чега ради једнако прикупља војску близу Прута. Све регименте, које су биле распуштене, дижу се па ново па гвозденим путем преко Петербурга отправљају у јужне пределе, а ту већ стоји сакупљена војска од 180.000 људи.

Мехиканска се царица Шарлота поболела у Риму, куда је отишла да у папе потражи посредовања да се одржи царство, које се у темељима својим, поред свих гласова који противно говоре, јако заљуљало. Изгледа као да је помела памећу, јер једнако говори да је околина њена хоће да отрује, па не ће ништа друго да једе до кестење и јаја и друге подобне ствари, које по готову није могућно отровати, а и воду пије само кад се на њене очи извади из бунара. Брат јој је, херцег Фландријски, који је чекаше у Мирамару да је отпрати у Брисел, тога ради 26. ов. м. дошао у Рим.

„Патрија“ извештава да је цар мехикански телеграфским путем поручио свом посланику у Паризу да јави свим посаобинама, да по свима разредима народним у Мехици влада дух најлепши, да је министарство састављено, и да је потпуно споразумљење међу савезницима.

При оном покољу посаде у Херецу, за који јависмо у јучерашњем листу, убијен је и један виши штапски официр из аустријско-мехиканског корпуса. Царевци не покушаваху да пробију блокаду кад Матамора.

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Сабор архијерејски започеће своје седнице овде у Београду 17. Окт. ов. год.

* Стрина Његове Светлости госпођа Ана Обреновићка јуче је отпутовала у Аустрију. А царско-руски генерални консул г. Шишкин отпутовао је онамадне у Беч, такође и царско-аустријски генерални консул г. Ленк у Осек.

* Не давно опет су на једном месту код батал-џамије, где се гради нова кућа, ископана два камена из римских времена. Један од њих, и то мањи, представља подножје кипа Јупитерова, који у славу тог божанства, као што натпис показује, беше пре 1600 година подигнут *Аврелијем Јулијаном*. Већи камен је плоча, којом бејаше гробница покривена, и има на себи знатан натпис, али по несрећи одавно је већ разбијена, те горње половине, на којој је почетак натписа, нема, и Бог зна кад је упропашћена. У натпису стоји да *је Касија Фирма* подигла тај камен за блажени спомен својим родитељима и њиховој деци, на име сину (једном, ком име не може да се прочита, а био је декурион муниципалне општине Сингидуна, садашњег Београда, и имао 26 година), за тим кћери Касији Вери, којој је било 14 година, и другом сину Фирму, који је имао 4 године. Камен је овај за цело морао бити на породичној костурници, у којој је више лица сахрањено, а по смислу натписа најмање пет, т. ј. отац, мати (од рода Касија), син што бејаше декурион, ћерка Касија и син Фермо. Натпис произлази из друге половине трећег столећа после Христа, т. ј. између године 250 и 300; а костурница је морала веома давно бити отворена и раскварена, јер се у њој није нашло ништа друго до само поједини комадићи костију, а то се види и по томе, што је нестало горњег комада од плоче с почетком натписа. Овако су прошли и они гробови, који су пре два месеца нађени такође код батал-џамије. Важни су ово докази како је наш Београд — некадашњи Сингидун — био за време Римљана велик, пружавши се све до врачара.

ХЕЋИМ-БАША.

(Продужење.)

„Баш на празник свих светих претиште војска скопљански округ, сабише људе оног племена у село, повезаше их врпцима, избише их и изудараше, газише их ногама, изубијаше песницама, куће им попленише, стоку им отераше и сто шесдесет људи одведоше доле на море мучећи их сваком муком коју је само свирепа занесеност измислити могла.“

„Па какав су разлог навеле власти за такво поступање?“ упитах га.

„О, сињоре, Турци не разбијају себи главу с разлозима, а за онај случај нисам чуо да су што разлога наводили; или ако су баш и имали да одговарају на заузимање европских сила, лако им је казати, да се народ онај побунио био, да није хтео да плати порезу, или да су месне власти прекорачиле своја упутства.“

„Па шта је на послетку био крај целој овој ствари?“ упитах.

„Крај је био у томе што је енглески посланик дочуо о њојзи па послао једног од својих подчињених званичника да види шта је управо. Овај нађе једва нешто остатака хришћанског оног племена, који су се преселили били у Азију, а толико их је помрло које у тамници које на путу, а и они који као преживеше били су већ на последњем степену човечијег трпљења; него је неке од њих спасло европско милосрђе. И да нису тако још у добар час притекли ни један од њих не би остао.“

„Баш ми је чудо!“ рекох. „Ја сам скоро из Европе дошао, а тамо су новине пуне о томе како је султан трпељив и како су му све наредбе либералне. Ја сам дошао амо падајући се да ћу затећи да Хришћани уживају иста права као Мусломани.“

Грк се смејаше па рече да је већ више година како турски министри подмазују штампу да би преко ње утицали на јавну мисао у Европи. „Али ми овде имамо,“ додаде он, „сваки дан примера како једнако влада злоћа према раји. Ту је скоро један пољски газда Хришћанин у нашој околини често патио што му лопови око поноћи упадаше у торове те односише овце. Да се потужи полицији било би горе него зло, с тога купи пушку па стане да чека; није дуго чекао, лопови дођу, он опали онако у мрак и убије једнога. Јутро покаже лешину Мусломанина неког. Газда отиде па се сам преда власти. Паша му рече: „Аферин — добро си учинио, један је „чапкун“ мање на земљи“, па онда пише у Цариград да пита шта да ради. Одговор је био: Хришћанин је убио Мусломанина, мора се дакле смрћу казнити. Те Хришћанину одмах осекоше главу; ја сам баш очима гледао.“

Ја се ужаснух слушајући све ово, и расу се много од оних сањарија с којима започех моју каријеру у Турској. Запитах за тим берберина, да ли је истина да консулска заштита може тако много да учини као што се говори.

„То,“ рече он, „зависи колико од консула самог толико и од државе коју заступа. Енглески и француски поданици добро су заклоњени; Американци ма да их мало има још боље, јер влада њихова не имајући никакве европске политике нема за што да се оглушава ма и мањим жалбама својих људи. А и Руси добро стоје; аустријски поданици не баш увек; а толике мање европске државе много пута нису у стању да осигурају правицу људма својим.“

„А јесте ли ви под турском заставом?“ упитах га.

„Не дај Боже!“ одговори берберин. „Ја сам под грчком заставом ма да сам католик. Гледао сам био да добијем како енглески пасош, почем ми је мати рођена у Крфу, али ми не испаде за руком. Понудио сам био консулу пет хиљада гроша, али ме он истера из канцеларије; ваљда му нисам доста понудио.“ (Продужиће се.)

ОГЛАСИ.

При свем томъ што є судъ обштине вароши Београда обзнаномъ, подъ 9. Юлія ов. год. К№ 1187. изданомъ у свима новинама србскимъ, позвао све грађане, кои порезу плаћаю, да у дотичне квартове данакъ за ђурђевско 1866. полгодіє непремено до 26. Августа одређеномъ судскомъ званичнику донесу и измире, то ни до данасъ овай данакъ ни трећиномъ грађанства ніє измиренъ.

Ова ладнокрвность поєдины грађана у испуняваню дужности спрамъ државе принудила є судъ ово-обштински да и по други путъ явнимъ путемъ позове све оне кои до сада данакъ државни измирили нису, да такавъ непремено одъ данасъ за 10 дана званичницима судскимъ у дотичне квартове положе; иначе ће судъ противу оны, кои до тогъ времена данакъ не измире. закона средства употребити.

№ 1704. Издано одъ стране обштинскогъ суда 29. Септембра 1866 у Београду. (1—3)

ПЛАЦ мој с једном кућом од слабог материјала, који је код зеленог венца до куће г. Петра Павловића Лаудана, а с две стране граничи улицама, продајем из слободне руке. Ко има вољу да га купи, нека ми се изволи јавити.

У Београду, 30 Септембра 1866.

(1—3) **ЛЕНКА С. НЕШИЋКА.**

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији.